

utveckla regioner med sysselsättningsproblem.

Attitydförändringen har gått snabbt. Det var inte så länge sedan en företagare knappast vill berätta att han var "sin egen". Orsakerna till det återuppståndna intresset är flera; reaktion mot ensidig stordrift, arbetslöshet och strukturkriser. Dessutom har attityderna till "starta eget" och "satsa-på-dig-självt" blivit positivare.

Kommer det positiva klimatet att hålla i sig? *Småföretagen – tendenser inför 90-talet* (Liber, Stockholm, 1986) har kommit till för att spegla utvecklingen inom småföretagsverksamheten. I elva olika avsnitt, skrivna av olika personer diskuteras småföretagen från skilda synvinklar.

De flesta artiklarna behandlar småföretagsproblem som export, kapitalförsörjning, skatter, arbetsrätt, produktutveckling. Gisèle Asplund diskuterar kvinnornas roll i småföretagsutvecklingen och fd LO-ekonomen Lars-Olof Pettersson ger ett fackligt perspektiv. Artiklarna varierar naturligtvis i kvalitet. Tillsammans ger de dock en god överblick över småföretagens situation och problem. Det "företagsnära" perspektivet dominerar och småföretagens roll och betydelse i och för samhällsekonomin blir mera sporadiskt belyst. Den mer samhällsekonomiskt intresserade får nog ut mest av artiklarna av Dick Ramström och Sven-Erik Johansson.

Differentierad företagsbild

Speciellt Ramströms artikel om vår bild av småföretagen är intressant och tankeväckande. Vi vill gärna se den "klassiska" familjeföretagaren som börjat med två tomma händer och som med hårt arbete får sin verksamhet att växa och förnyas. Den här bilden med "Gnosjöandan" i kölvattnet har blivit så stark och djupt förankrad i vårt medvetande att vi, hävdar Ramström har svårt att se och erkänna framväxten av en annan och mer differentierad företagsbild.

Ramström tycker sig se en utveckling där stor- och småföretagens världar närmar sig varandra. Även om verksamhet i smådriftsformer hävdar sin ställning rent

Stina Stensson (red):

Småföretagen – tendenser inför 90-talet

Vi har under senare år bevittnat en renässans för småföretagsverksamhet. Det har blivit populärt att diskutera de små företagens förhållande. Förhoppningar knyts till småföretag inte minst när det gäller att

statistiskt finns en tendens att små självständiga företag "sugs upp" i större grupperingar inom koncerner, investment- och utvecklingsbolag m m. Inom storföretagen sker samtidigt en utveckling mot alltmer självständiga dotterbolag. Avsikten är att - inom storföretagens ram - söka skapa livsrum och utvecklingsbetingelser för verksamhet i småföretagsform.

En realistisk bild av småföretagen behövs hos dem som utformar samhällets insatser gentemot småföretag. Om problembeskrivningen är skev är risken stor att insatserna inte ger önskat resultat. Det är, som Ramström framhåller, angeläget att vi söker följa utvecklingen i dessa avseenden. Det är synd att Ramströms artikel inte följs upp. Nu präglar istället den "klassiska" familjeföretagaren flera av artiklarna. Det hade - inte minst med tanke på bokens titel - varit befogat med fler artiklar kring frågan om det är möjligt att ge en generell bild av småföretag. Empiriska studier och annan forskning om småföretag skulle kunna bidra med underlag till en fördjupad tolkning av utvecklingen.

Venture-explosion

Det är knappast överord att säga att utvecklingen på området Venture Capital och OTC varit explosionsartad sedan den sk Nordenfalkska utredningen kom (*Tillväxtkapital*, SOU 1981:95). Sven-Erik Johansson skriver insiktsfullt om denna utveckling som inneburit stora förändringar i småföretagens försörjning med riskkapital. Det är i och för sig inget nytt med riskkapitalbolag, Svetab och Företagskapital har funnits länge. Under senare år har det vuxit fram en rad regionala investment- och utvecklingsbolag. Bakom dessa står ibland storföretag som genom strukturförändringar minskat sysselsättningen och därför försöker stärka utvecklingen av nya företag i regionen. Ibland är staten med och delfinansierar som i fallet Landskrona Finans. I andra fall är utvecklingsbolag helt offentligägda, varav Regioninvest i Norr torde vara det mest kända.

Venture-bolagens idé är att satsa på företaget med tillväxtpotentialer och som har

behov av riskkapital. Nu erbjuder Venture-bolagen inte bara kapital utan även sin kompetens. I motsats till vanlig lånefinansiering vill Venture-bolagen ha ett reellt inflytande i de företag man satsar på. Inflytandet bör vara sådant att man kan aktivt påverka och driva utvecklingen. Därför är relationen mellan företaget och Venture-bolaget den kritiska faktorn menar Sven-Erik Johansson. Det är av avgörande betydelse för småföretagets utveckling hur denna relation utvecklas. I gynnsamma fall kompletterar Venture-bolagen företagarens ideer och engagemang med finansiellt kapital och erfarenhet av management. Sven-Erik Johansson har dock sett rejäla misslyckanden med personliga slitningar. En viktig framtidsfråga för Venture-bolagen är möjligheterna att finna rätt medarbetare, som har förmågan att samarbeta med skiftande entreprenörer och som samtidigt är kompetenta företagsledare.

Tekniska "grindvakter"

Bengt Arne Vedins artikel har den spännande titeln "Småföretagen i informations-samhället". Det är alltid stimulerande att läsa det Vedin skriver, men jag upplever framställningen som alltför rapsodisk. Han argumenterar övertygande om varför småföretagen måste värda sina immateriella tillgångar och bygga upp nätverk av kontaktpersoner. Vedin ger rådet att särskilt satsa på kontakter med "tekniska grindvakter", dvs personer som är roade av teknik och kunskapsutveckling.

Huvudintrycket är att artiklarna tillsammans ger en god överblick över småföretagens situation. Mycket av innehållet känns dock igen som "etablerade sanningar" eller ståndpunkter som organisationer intagit. Har forskningen om småföretag verkligen utnyttjats? Det gäller inte bara urvalet av författare utan framförallt i tolkningen av småföretagens verklighet. Den enda referens till empirisk forskning som ges är till Christer Olofssons studie av Venture-bolagen. Författarna förefaller grunda sina inlägg i huvudsak på personliga erfarenheter. Källhänvisningar förekommer endast sporadiskt och boken innehåller ingen förteckning över referens-

litteratur. Den som är intresserad av att bilda sig en egen uppfattning får därför liten hjälp.

Jag efterlyser också en sammanfattande diskussion. Det finns flera frågor som jag tycker redaktören borde känt sig manad att kommentera. I en artikel ifrågasätter t ex Ramström vår klassiska småföretagsbild och vill omdefiniera småföretagsbegreppet. Är det möjligt och meningsfullt att samla småföretag under en hatt och försöka se tendenser inför 90-talet?

Universitetslektor *Hans Tapper*
Ekonomiska institutionen
Universitetet i Linköping